

SOPHiSM

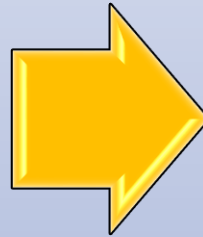
**Μια απάντηση στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο
μέσα από την ενίσχυση της υψηλής ποιότητας
επαγγελματικής δημοσιογραφίας και της
δημοσιογραφίας των πολιτών**

Εισαγωγή στη λογική και τους σκοπούς του σεμιναρίου

1^η Ενότητα

Στόχος και δομή του σεμιναρίου «Εντοπισμός και αντιμετώπιση του Λόγου μίσους στο διαδίκτυο»

Βασικός σκοπός είναι **η εξοικείωση των συμμετεχουσών/συμμετεχόντων με διαφορετικούς ορισμούς, ερμηνείες και προσεγγίσεις** αναφορικά με το (διαδικτυακό) Λόγο μίσους, και ο εφοδιασμός τους με τα απαραίτητα «εργαλεία» για την πρόληψη, επισήμανση και «αντιμετώπιση» του Λόγου μίσους στο διαδίκτυο ή/και εκτός διαδικτύου.

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό δεν φιλοδοξεί να αποτελέσει μια «εξαντλητική» επισκόπηση του κοινωνικού αυτού φαινομένου, αλλά μια απόπειρα συνεκτικής προσέγγισής του υπό το πρίσμα ενός ιδεολογικά «έμφορτου» Λόγου, ο οποίος εκφέρεται δημοσίως έχοντας συγκεκριμένους σκοπούς και συνέπειες τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό/κοινωνικό επίπεδο.

Εν αρχή ην ο Λόγος: Οι επιμέρους ενότητες του υλικού

Το **Παράδειγμα του Κοινωνικού Κονστρουξιονισμού (Social Constructionism)**, το οποίο θέτει στο επίκεντρό του την έννοια του Λόγου και της μέσω αυτού εκφερόμενης ιδεολογίας ως θεμελιωδών πυλώνων κατασκευής και ερμηνείας της κοινωνικής πραγματικότητας.

Πολύ σύντομη επισκόπηση του διαδικτύου ως επικοινωνιακού χώρου, των βασικών χαρακτηριστικών που τον διέπουν και του γεγονότος ότι καθίσταται συνεχώς πεδίο έκφρασης Λόγου μίσους.

Η έννοια του Λόγου μίσους: εξετάζοντας διαφορετικές προσεγγίσεις και συζητώντας τις αιτίες εκδήλωσής του και τις πιθανές συνέπειές του σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Η αντιμετώπιση του (διαδικτυακού) λόγου μίσους, με σημείο εκκίνησης τη συζήτηση αναφορικά με τη νομική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Οι στρατηγικές αντιμετώπισης του Λόγου μίσους μέσω της εκπαίδευσης και τρόποι αποφυγής εκφοράς Λόγου μίσους

Ο Κοινωνικός Κονστρουξιονισμός

**Ο κοινωνικός
κονστρουξιονισμός
(social constructionism)**

είναι η προσέγγιση που δέχεται ότι η σχέση ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία και ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση είναι μια σχέση διαμεσολαβημένη από το Λόγο (discourse)

Η κοινωνία είναι μια κατασκευή στο βαθμό που τα μέλη της την αναγνωρίζουν ως πλαίσιο της κοινής τους ζωής. Η (αλληλο)αναγνώριση αυτή γίνεται **μέσω του Λόγου, του συνόλου των σημειωτικών κωδίκων (γλώσσα, σύμβολα κλπ.)** με την έλλογη και εμπρόθετη χρήση των οποίων το υποκείμενο συγκροτεί την αίσθηση του εαυτού και του περιβάλλοντος κόσμου

Ο Λόγος είναι ο κύριος τρόπος κοινωνικής αλληλόδρασης, δομεί την εμπειρία της πραγματικότητας και τα ανθρώπινα νοήματα, «κάνει» πράξεις, έχει λειτουργίες, εμπεριέχει ιδεολογία και σκοπούς (π.χ., απαιτεί, δικαιολογεί, κατηγορεί κ.ο.κ.), ενώ για την επίτευξη των σκοπών του χρησιμοποιούνται διάφορες ρητορικές τεχνικές

Ο Κοινωνικός Κονστρουξιονισμός

Η **Κατασκευή I** αποτελεί το σύνολο των θεσμικών γεγονότων που συγκροτούν το Κοινωνικό και το Πολιτικό, η από οντολογική άποψη δεδομένη «υποκειμενική» πραγματικότητα. Ταυτόχρονα (για το άτομο) είναι και η οντολογικά «αντικειμενική» πραγματικότητα. **Είναι ένα δομημένο σύστημα αξιών, δεσμών και κοινωνικών κανόνων που προϋπάρχουν ημών (ως ατόμων) στην κοινωνία** κι εμείς τα συναντάμε μέσω της κοινωνικοποίησής μας στο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννιόμαστε και αναπτυσσόμαστε ως προσωπικότητες.

Η **Κατασκευή II** έχει ως προϋπόθεση την Κατασκευή I. Είναι το σύνολο των πνευματικών δημιουργημάτων, φαντασιωσικών επινοήσεων, αυταπατών και ψευδαισθήσεων, οι οποίες από επιστημονική άποψη είναι «υποκειμενικές», συνιστούν αθεμελίωτους ισχυρισμούς ή αξιολογήσεις. **Είναι οι τρόποι με τους οποίους αξιολογούμε, «αναπαράγουμε» και «μεταβολίζουμε» τις κοινωνικές παραμέτρους της Κατασκευής I**, δηλαδή τους θεσμούς και τις συμβάσεις που υπάρχουν και συγκροτούν την κοινωνία, καθώς επίσης και τα άτομα με τα οποία συνυπάρχουμε και συλλειτουργούμε μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια

Στην Κατασκευή (II) εντοπίζεται και ο Λόγος μίσους, ο οποίος με υποκειμενικά (ιδεολογικά) κριτήρια «αξιολογεί» -με αρνητικό τρόπο- θεσμούς και συμβάσεις που υπάρχουν στην κοινωνία, καθώς επίσης και μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων, δημιουργώντας και ταυτόχρονα αναπαράγοντας ένα **πλαίσιο ανισότητας και διακρίσεων.**

Το επικοινωνιακό περιβάλλον του διαδικτύου

Το διαδίκτυο έχει δημιουργήσει μια **εντελώς νέα δομή επικοινωνιακών σχέσεων**, ένα σύστημα πολλαπλών παραγωγών, διανεμητών, καταναλωτών

Πλέον, έχουμε περάσει σε μια **«πληροφοριακή κοινωνία»**, όπου οι πολίτες δεν είναι μόνο καταναλωτές και (ανα)μεταδότες πληροφοριών, αλλά μπορούν επίσης να αναλάβουν περισσότερο ενεργό ρόλο, ως δημιουργοί και συν-δημιουργοί νέου περιεχομένου, οι αποκαλούμενοι “prosumers”

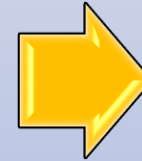
Η ανάπτυξη του διαδικτύου οφείλεται:

- α) **στη μεσοποίηση** διαρκώς μεγαλύτερου μέρους της κοινωνικής εμπειρίας και των σχέσεων
- β) **στη συνένωση διαφορετικών μορφών μηνυμάτων** (γραπτά, ηχητικά, οπτικοακουστικά, εικονιστικά) εντός του διαδικτυακού «χώρου» και στη δυνατότητα αποστολής μεγάλης ποσότητας μηνυμάτων με διαφορετικό περιεχόμενο

Τα «εργαλεία» που προσφέρει το διαδίκτυο έχουν, αφ' ενός, **συμβάλλει στην ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ ατόμων και (κοινωνικών) ομάδων** (π.χ., το διαδίκτυο έχει καταστήσει εφικτή την οργάνωση κοινωνικών κινημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και τη δια-συνοριακή συνεργασία)

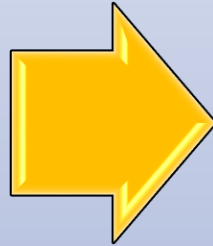

Αφ' ετέρου, όμως, το διαδίκτυο και ειδικότερα οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης **χρησιμοποιούνται και ως «χώροι» και εργαλεία μίσους.**

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης και οι οργανώσεις που δημιουργήθηκαν για την καταπολέμηση του Λόγου μίσους υποστηρίζουν ότι **τα μηνύματα μίσους στο διαδίκτυο αποτελούν ολοένα και πιο συχνό φαινόμενο**

Λόγω του παγκόσμιου, άμεσου και συμμετοχικού χαρακτήρα του, **το διαδίκτυο έχει γίνει χώρος τόσο για την έκφραση όσο και για τη διάδοση μισαλλόδοξων ιδεών και πεποιθήσεων** που μπορούν δυνητικά να οδηγήσουν ακόμη και σε εγκλήματα μίσους

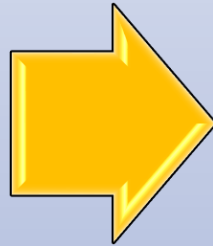
Παραδείγματα άρθρωσης Λόγου μίσους μπορούν να εντοπιστούν στις περισσότερες χώρες του κόσμου και φανερώνουν ότι **η μισαλλοδοξία και το μίσος μπορούν να αναπτυχθούν στο διαδίκτυο**, εκμεταλλευόμενα την ίδια τη φύση του

Ο Λόγος μίσους

2^η Ενότητα

Στερεότυπα και προκαταλήψεις

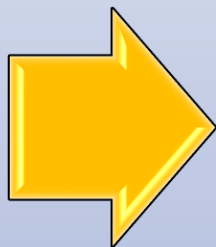
Η έννοια του στερεότυπου συνδέεται στενά με την προκατάληψη. **Ένα στερεότυπο είναι ο δυνάμει γνωστικός πυρήνας μιας προκατάληψης**, ένα σύνολο πληροφοριών και πεποιθήσεων που σχετίζονται με μια συγκεκριμένη κατηγορία υποκειμένων (π.χ. κοινωνικές ομάδες) και έχουν μετασχηματιστεί σε μια μοναδική, συνεκτική, σταθερή εικόνα ικανή να διατηρήσει και να δημιουργήσει προκατάληψη εναντίον τους

Το στερεότυπο σηματοδοτεί τη νοητική διεργασία κατηγοριοποίησης της πραγματικότητας με βάση ορισμένες πληροφορίες/χαρακτηριστικά, ενώ **η προκατάληψη αποτελεί τη συναισθηματική προβολή** (αρνητικών) αξιακών κρίσεων επί αυτών των παγιωμένων νοητικών κατηγοριοποιήσεων

Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Οι κοινωνικές ομάδες οι οποίες έχουν «κατασκευαστεί» από ένα άτομο ως διαφορετικές από τη δική του, βάσει του χρώματος του δέρματος, του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, της μητρικής τους γλώσσας, **κατηγοριοποιούνται συχνά ως εγγενώς «κατώτερες»**, ωσάν τα μέλη τους να έχουν γεννηθεί με κάποιο/α συγκεκριμένο/α, απειλητικά χαρακτηριστικά

Οι διαδικασίες δημιουργίας και αναπαραγωγής αυτών των κοινωνικών κατασκευών **λαμβάνουν χώρα σε όλα τα πιθανά περιβάλλοντα, μέσω των κυρίαρχων ΜΜΕ, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, της τέχνης ή της επιστήμης, ή και καθημερινών αλληλεπιδράσεων με συναδέλφους, συγγενείς, φίλους, κ.α.** Η ίδια η ύπαρξη μηνυμάτων αναφορικά με το πώς «μοιάζουν» ορισμένοι άνθρωποι και με ποιους τρόπους συμπεριφέρονται, κάνουν αυτούς τους χαρακτηρισμούς να φαίνονται αληθινοί, δεδομένοι και αδιαμφισβήτητοι

Το ζήτημα του ορισμού του Λόγου μίσους

Στη διεθνή νομολογία, ο **Λόγος μίσους** συχνά αναφέρεται σε εκφράσεις που προωθούν την υποκίνηση σε άσκηση βίας (διάκριση, εχθρότητα ή/και βία), βάσει του γεγονότος ότι ο στόχος ταυτίζεται με συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Μπορεί να περιλαμβάνει -αλλά δεν περιορίζεται σε- Λόγο που υποστηρίζει, απειλεί με ή ενθαρρύνει βίαιες πράξεις.

Σε ένα πρώτο επίπεδο προσέγγισης, ο Λόγος μίσους (hate speech) θεωρείται ομιλία που είναι **ιδιαίτερα επιβλαβής**, επειδή συμβάλλει στη διαμόρφωση κλίματος μίσους και βίας, ιδιαίτερα προς **περιθωριοποιημένες και αδύναμες ομάδες της κοινωνίας, παραβιάζοντας τη θεμελιώδη αξιοπρέπεια** των θυμάτων του διαρρηγνύει, δηλαδή, την αρχή της ισότητας.

Σε αρκετές χώρες, οι νομικοί κάνουν λόγο για **ομαδικό λίβελλο/δυσφήμιση (group libel) ή ομαδική συκοφαντία (group defamation)**.

Το ζήτημα του ορισμού του Λόγου μίσους

Ο «**Λόγος μίσους**» έχει καταστεί «**ιδεολογική αντέγκληση**» που χρησιμοποιούν πολιτικοί αντίπαλοι, προκειμένου να εκτοξεύουν κατηγορίες ο ένας στον άλλο για δημόσια εκφορά «**απαράδεκτου Λόγου**». Πολυάριθμες πολιτικές αντιπαραθέσεις, και η έντονη ρητορική που συχνά περιλαμβάνουν, έχουν προκαλέσει αμοιβαίες κατηγορίες για «**Λόγο μίσους**»

Σχετική έρευνα έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο Λόγος μίσους σε πολλές δυτικές δημοκρατίες **προέρχεται από ιδεολογικούς διαχωρισμούς και αντεγκλήσεις** μεταξύ εκπροσώπων αριστερών και δεξιών ιδεολογιών του πολιτικού φάσματος, γεγονός που -μεταξύ άλλων- **θέτει σοβαρές προκλήσεις για τους δημοσιογράφους στην άσκηση του επαγγέλματός τους**

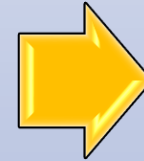
Ο Λόγος μίσους νοείται ως «η εμπρόθετη χρήση λέξεων, εικόνων και συμβόλων, υπερ-συνδέσμων, λήψεων (downloads), ειδήσεων, θεωριών συνωμοσίας, πολιτικών απόψεων, ακόμη και περιεχομένου της δημοφιλούς κουλτούρας, **προκειμένου να δημιουργηθεί ένας αποτελεσματικός μηχανισμός προκλητικού/ εμπρηστικού Λόγου**»

Το ζήτημα του ορισμού του Λόγου μίσους

Κοινωνιοκεντρικά ο Λόγος μίσους περιγράφεται ως **«έκφραση των άνισων κοινωνικών σχέσεων και σχέσεων ισχύος και ταυτόχρονα ως μηχανισμός αναπαραγωγής τους»** και συσχετίζεται με κοινωνικούς κανόνες (social norms), οι οποίοι έρχονται ως επακόλουθο των προκαταλήψεων

Οι κοινωνικές νόρμες είναι κανόνες που ορίζουν την αναμενόμενη συμπεριφορά των ατόμων εντός ενός κοινωνικού πλαισίου (αποτελούν μέρος της Κατασκευής Ι, καθώς αποτελούν λιγότερο ή περισσότερο παγιωμένες αρχές λειτουργίας κάθε κοινωνίας, συνιστούν μέρος του «κοινωνικού DNA»)

Οι κοινωνικές νόρμες αποτελούν τη δικλείδα διασφάλισης προνομίων ή κοινωνικού αποκλεισμού. Όσο μικρότερη η παρέκκλιση από τους καθιερωμένους κοινωνικούς κανόνες και αξίες, τόσο περισσότερα τα προνόμια για άτομα και ομάδες. Όσο μεγαλύτερη η παρέκκλιση, τόσο λιγότερα τα προνόμια, άρα πιο έντονη η περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων

Ο Λόγος μίσους συνεπάγεται:

*Τον περιορισμό των
ατομικών ελευθεριών
των θυμάτων*

*Την «κανονικοποίηση» των
μηνυμάτων που προωθούν
κοινωνικές διακρίσεις*

*Την ύπαρξη περαιτέρω
πράξεων υποταγής*

*Την αποσιώπηση αντίθετων
απόψεων*

*Τον περιορισμό της
ικανότητας των στόχων τους,
και άλλων πιθανών στόχων,
να απαντήσουν και να
αμφισβητήσουν τους
ισχυρισμούς του Λόγου
μίσους*

Ο Λόγος μίσους μπορεί να διακριθεί σε:

Σκληρό/άμεσο Λόγο μίσους (hard hate speech), ο οποίος περιλαμβάνει χαρακτηριστικά που απαγορεύονται από το νόμο (π.χ. ευθείες απειλές κατά της ζωής)

«Μαλακό»/έμμεσο Λόγο μίσους (soft hate speech), ο οποίος δεν επισύρει ποινικές κυρώσεις, αλλά εγείρει σοβαρές ανησυχίες όσον αφορά την ενίσχυση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων (π.χ. μειωτικά σχόλια για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες- οι μετανάστες είναι «βρωμιάρηδες»).

Ο Λόγος μίσους μπορεί να οριστεί ως:

οποιαδήποτε -κυρίως δημόσια εκφερόμενη- **εμπρόθετη μορφή επικοινωνίας** (είτε εντός, είτε εκτός διαδικτύου)

που **εμπεριέχει** είτε άμεσα, είτε έμμεσα **μίσος/απαξίωση/προσβολή** προς συγκεκριμένα άτομα ή/και -κατ' επέκταση- προς συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες

επιτιθέμενη σε ταυτοτικά τους χαρακτηριστικά, στη βάση κυρίαρχων κοινωνικών κατασκευών και αξιών (δημιουργώντας, ενισχύοντας και διαιωνίζοντας κοινωνικές προκαταλήψεις)

με σκοπό να **απαξιώσει** στην αντίληψη του κοινωνικού συνόλου αυτά τα άτομα ή τις ομάδες και συνακόλουθα να τα **περιθωριοποιήσει** ή και να τα **εξαλείψει**

με ό,τι **συνέπειες** μπορεί αυτό να συνεπάγεται **σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο**

Στρατηγικές αντιμετώπισης του Λόγου μίσους

3^η Ενότητα

Υπάρχει διαφωνία αναφορικά με την ίδια την ανάγκη ύπαρξης κάποιου είδους νομικής ρύθμισης επί του συγκεκριμένου ζητήματος

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **διαφορά** νομικής αντιμετώπισης μεταξύ των **ΗΠΑ και διαφόρων άλλων «δυτικών» χωρών (Ευρωπαϊκών και μη)**, με τις πρώτες να μην έχουν κάποιο συγκεκριμένο νομικό κείμενο που να ορίζει και να περιορίζει το Λόγο μίσους και τις δεύτερες να έχουν ενσωματώσει στα νομικά τους συστήματα διατάξεις που ποινικοποιούν διάφορες μορφές του Λόγου μίσους

Όμοιως, και στην περίπτωση της νομικής αντιμετώπισης του Λόγου μίσους, υπάρχει διχογνωμία αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των μεθόδων που ακολουθούνται. **Όσοι τάσσονται υπέρ της νομοθετικής/ποινικής αντιμετώπισης του Λόγου μίσους υποστηρίζουν ότι το κράτος έχει ευθύνη να καταπολεμήσει την προπαγάνδα μίσους.**

Η καταπολέμηση του Λόγου μίσους μπορεί να λειτουργεί σε τρία επίπεδα:
στο επίπεδο της (καθημερινής) ρύθμισης του περιεχομένου (moderation level), στο επίπεδο της εποπτείας (oversight level), και στο ρυθμιστικό επίπεδο (regulatory level)

Στο επίπεδο **ρύθμισης του περιεχομένου**, διαδικτυακές πλατφόρμες ή άτομα (π.χ. εθελοντές συντονιστές) ή οργανισμοί (π.χ. υπεργολάβοι), συμμετέχουν στη «ρύθμιση» του Λόγου μίσους, δηλαδή στην αντιπαραβολή του υπό εξέταση περιεχομένου με «κοινοτικά προτύπα» ή «πολιτικές περιεχομένου» των διαδικτυακών πλατφορμών

Στο **επίπεδο της εποπτείας** οι κανόνες, διαδικασίες και πράξεις ρύθμισης του Λόγου μίσους υπόκεινται σε εξωτερικό ή εσωτερικό έλεγχο. Αυτό που έχει σημασία στο συγκεκριμένο επίπεδο ελέγχου, είναι ότι υπάρχει αξιολόγηση της διαδικασίας ρύθμισης του περιεχομένου

Στο **ρυθμιστικό επίπεδο** οι εθνικές κυβερνήσεις ή οι διεθνείς κυβερνητικοί φορείς συμμετέχουν στη διακυβέρνηση του διαδικτύου, μέσω θέσπισης νόμων και κωδίκων πρακτικής, τους οποίους οι διαδικτυακές πλατφόρμες οφείλουν να ακολουθούν, προκειμένου να μην υποστούν κυρώσεις

Οι διαδικτυακές εταιρείες έχουν αναπτύξει διαφορετικούς ορισμούς του Λόγου μίσους και κατευθυντήριες γραμμές για τη ρύθμισή του

Οι διαδικτυακές εταιρείες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις ειδοποιήσεις των χρηστών για περιεχόμενο που θεωρείται ακατάλληλο και όταν επισημαίνεται μια τέτοια περίπτωση, κρίνεται -τουλάχιστον κατ' αρχάς- βάσει των δικών τους όρων λειτουργίας κι όχι βάσει συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου

Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι πιθανώς όχι τόσο ο τρόπος με τον οποίο οι διαδικτυακές εταιρείες ορίζουν τη ρητορική μίσους, αλλά το πώς (και εάν) εφαρμόζουν τις πολιτικές περιορισμού του Λόγου μίσους, καθώς πολλές εταιρείες υποστηρίζουν ότι δεν δημιουργούν ούτε ελέγχουν το περιεχόμενο στο διαδίκτυο και ως εκ τούτου θα πρέπει να έχουν περιορισμένη ευθύνη

Το ζήτημα γίνεται πιο περίπλοκο για πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης με παγκόσμια εμβέλεια (π.χ. Facebook, Twitter, Snapchat). Δεδομένου του τεράστιου όγκου δεδομένων που χειρίζονται, οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης βασίζονται κυρίως σε ειδοποιήσεις από χρήστες που αναφέρουν περιεχόμενο που θεωρούν ακατάλληλο, προσβλητικό ή επικίνδυνο

Η κριτική στη νομοθετική ρύθμιση

Οι νόμοι, δεν κάνουν πολλά για την ουσιαστική αντιμετώπιση του Λόγου μίσους, **λόγω της ιδιωτικής και εξατομικευμένης διαδικασίας επίλυσης** για κάτι που είναι δημόσιο/κοινωνικό πρόβλημα

Παράλληλα, η οποία - ατομοκεντρική- επίλυση του ζητήματος επαφίεται σε άτομα που είναι **πρόθυμα να υποβάλουν επίσημη καταγγελία**

Επιπρόσθετα, οι νόμοι σε αρκετές περιπτώσεις προτείνουν έναν **αρκετά περιοριστικό ορισμό του Λόγου μίσους**, με αποτέλεσμα αρκετές περιπτώσεις εκφοράς Λόγου μίσους να παραμένουν εκτός νομικού πλαισίου

Ο νόμος **επιβάλλει τα ήθη της νομοθετικής ελίτ** που μπορεί να ελέγχει το περιεχόμενο του νόμου και, κατά συνέπεια να τον εκμεταλλεύεται κατά το δοκούν

Η ελευθερία της έκφρασης έχει αναγνωριστεί ως ένα από τα πλέον θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και προβλέπεται σε κάθε σχετική διεθνή Συνθήκη

Το απόλυτο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης έχει ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι προστατεύονται από τις Συνθήκες

Παρά τις «πρόνοιες» των Συνθηκών γύρω από την ελευθερία της έκφρασης, σε ό, τι αφορά το διαδικτυακό Λόγο μίσους, **οι περισσότερες Συνθήκες δεν περιέχουν ευθείες αναφορές**

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Universal Declaration of Human Rights-UDHR 1948) και η Διεθνής Συνθήκη Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR 1966) αποτελούν βασικούς χάρτες προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και «πυξίδα» για όποια άλλα διεθνή ή εθνικά νομικά κείμενα

Παρόλο που υπάρχει ισχυρό υπόβαθρο στη διεθνή νομοθεσία, όσον αφορά στις συνθήκες και τις συμβάσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, **τα κράτη μέλη δεν προστατεύουν τους πολίτες τους από φυλετικές διακρίσεις, μισαλλοδοξίες, ρητορική μίσους κ.λπ. δικαιωμάτων.**

Η ρητορική ερώτηση είναι **εάν τα κράτη κάνουν αρκετά για να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα** έναντι της κοινωνικής ανισότητας και των παραβιάσεων των δικαιωμάτων

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει αναπτύξει τη δική της νομολογία ενάντια στις διακρίσεις, μέσω της **Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου-ΕΣΔΑ** (European Convention on Human Rights-ECHR) (2010) και φυσικά μέσω της νομοθεσίας της

Η Ε.Ε. προάγει την αρχή της ισότητας και της μη-διάκρισης ως θεμελιώδες στοιχείο αρκετών συνθηκών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Ε.Σ.), ενώ η προστασία απέναντι σε κάθε είδους διάκριση αποτελεί κύριο σκοπό του Συμβουλίου όταν αναπτύσσει νέους κανόνες και ρυθμίσεις

Επιπρόσθετα, **ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (European Social Charter)** που υιοθετήθηκε το 1996, **προστατεύει το δικαίωμα όλων των εργαζομένων σε ίσες ευκαιρίες** και ίση μεταχείριση, σε ό,τι αφορά την εργασία, απαγορεύοντας τις διακρίσεις βάσει φύλου

Το Πρωτόκολλο για την Ξενοφοβία και τον Ρατσισμό (2015) στη Σύμβαση του Ε.Σ. για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο περιέχει όρους σχετικά με τη διανομή ρατσιστικού υλικού μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και του διαδικτύου

Η νομοθεσία της Ε.Ε. και τα θεσμικά της όργανα εμφανίζονται **αρκετά έως πολύ προοδευτικά** αναφορικά με τις διακρίσεις

Όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν μεταφέρει τις σχετικές οδηγίες στους εθνικούς νόμους, ενώ στα περισσότερα κράτη ισχύουν νομοθεσίες που προστατεύουν τους πολίτες από κοινωνικές διακρίσεις, σε πλαίσιο ευρύτερο από τις οδηγίες της Ε.Ε. **Ωστόσο, υπάρχουν πολλά κενά στην εφαρμογή αυτών των νόμων.**

Ο διαδικτυακός Λόγος μίσους και το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Η Ελλάδα και η Κύπρος βρίσκονται πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε ό,τι έχει να κάνει με ξενοφοβικές συμπεριφορές

Τα στερεότυπα γύρω από το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου κυριαρχούν και στις δύο χώρες

Η Ελλάδα δεν διαθέτει κατάλληλο νομικό πλαίσιο που να αναφέρεται συγκεκριμένα στο Λόγο μίσους

Ο αντιρατσιστικός νόμος (4285/2014) έχει κριθεί ως καινοτόμος με την έννοια ότι διευρύνει τον ορισμό της διάκρισης, με συνέπεια εκδηλώσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας να μπορούν να θεωρηθούν ποινικό αδίκημα

Ο διαδικτυακός Λόγος μίσους και το νομικό πλαίσιο στην Κύπρο

Η νομική αντιμετώπιση ορισμένων μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας ξεκίνησε το 2011 με το νόμο **134(I)/2011**, ο οποίος ενσωμάτωνε την απόφαση 2008/913 του Συμβουλίου της Ευρώπης

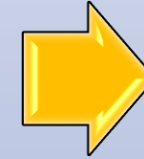

Έχει επικυρώσει το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα, σχετικά με την ποινικοποίηση ρατσιστικών και ξενοφοβικών πράξεων που διαπράττονται μέσω τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (**νόμος 26 (III)/2004**)

Υπάρχει ένα κρίσιμο σώμα νομικών κειμένων, το οποίο **θέτει το Λόγο μίσους εκτός πλαισίου ελεύθερης έκφρασης**, λόγω του εγγενώς μειωτικού του χαρακτήρα για άτομα και κοινωνικές ομάδες, ο οποίος παραβαίνει την αρχή της ισότητας και της ισονομίας

Οι συντηρητικές κοινωνικές αξίες (Κατασκευή Ι) σε Ελλάδα και Κύπρο, καθώς και τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που «επικάθησαν» στην προϊούσα συντηρητική κοινωνική δομή, συνεπάγονται τη μη αποτελεσματική αντιμετώπιση του διαδικτυακού Λόγου μίσους που προωθείται -μεταξύ άλλων- και από τα μέσα ενημέρωσης και τους δημοσιογράφους

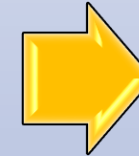
Η εστίαση αποκλειστικά σε κατασταλτικά-θεραπευτικά μέτρα παραγνωρίζει την πολυπλοκότητα ενός φαινομένου που εξακολουθεί να είναι ελάχιστα κατανοητό στο κοινωνικό σύνολο και το οποίο απαιτεί προσαρμοσμένες και συντονισμένες απαντήσεις από μια σειρά διαφορετικών φορέων στην κοινωνία

Η σημασία της κοινωνίας πολιτών στην αντιμετώπιση του Λόγου μίσους

Μελετητές και ακτιβιστές εναντίον του (διαδικτυακού) Λόγου μίσους προτείνουν μια **ποικιλία στρατηγικών και εργαλείων** για τη μείωση της επικράτησής του στο διαδίκτυο

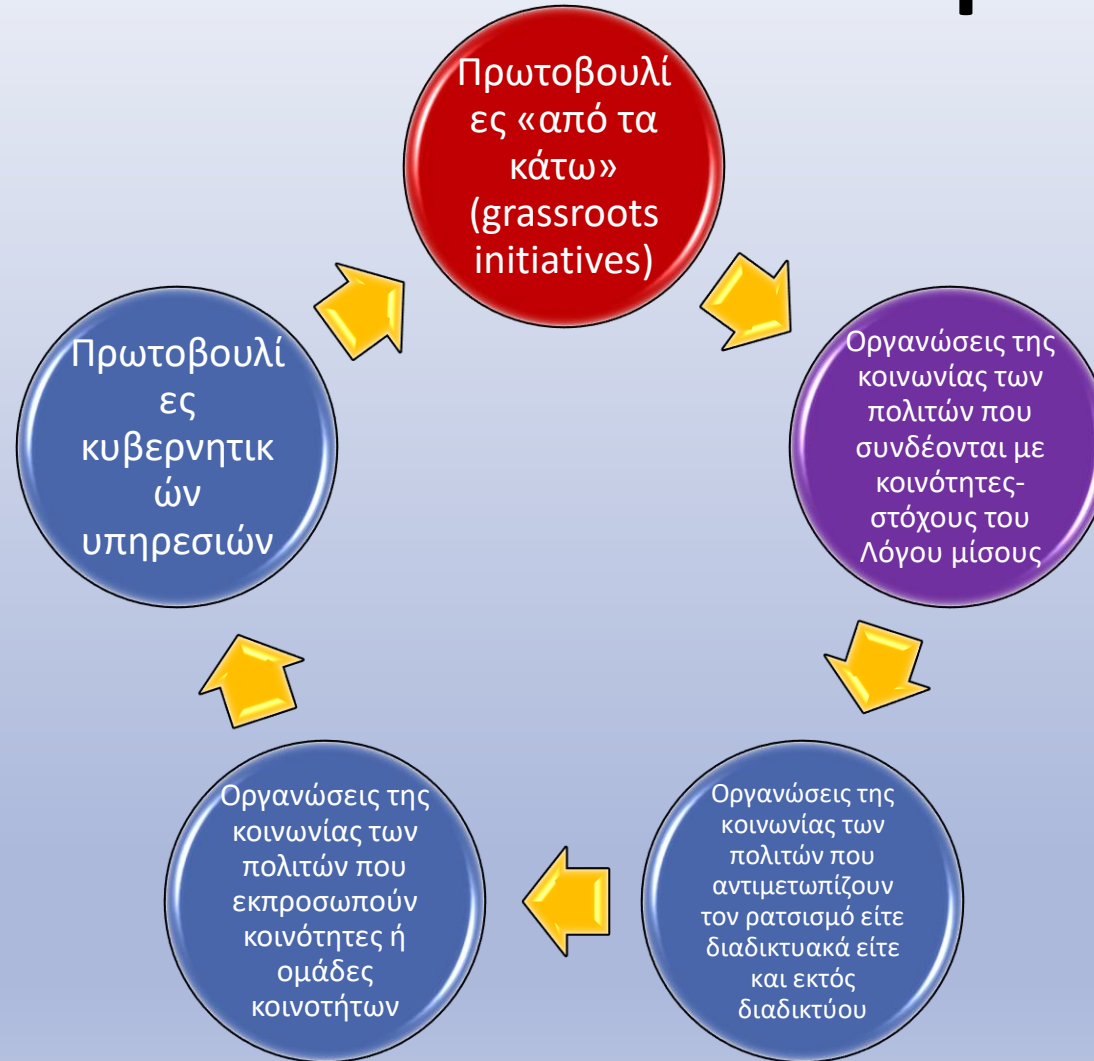

Εκπαιδευτικά προγράμματα, Πολιτιστικές εκδηλώσεις και κοινοτικές δραστηριότητες, Παρεμβάσεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης και μέσα κοινωνικής δικτύωσης και φόρα συζήτησης στο διαδίκτυο

Οι ΜΚΟ, οι φορείς δημόσιας διοίκησης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι πολιτικοί, και οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου, οποιοσδήποτε μεμονωμένος χρήστης των ΜΚΔ μπορεί να συμμετάσχει σε προσπάθειες για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους

Διαδικτυακές κοινότητες αντίστασης και αλληλεγγύης

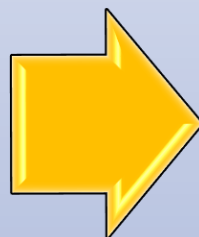

Διαδικτυακές κοινότητες αντίστασης και αλληλεγγύης

Η κομβική σημασία των διαφορετικών μορφών εκπαίδευσης

Διαφορετικές έρευνες έχουν αναδείξει τον δυνάμει **πρωταγωνιστικό ρόλο της εκπαίδευσης** κυρίως στην μεσο-μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του (διαδικτυακού) Λόγου μίσους

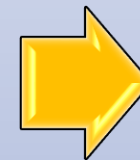
Μια εκπαίδευση που θα δημιουργούσε ένα **«δίκτυο» πολιτισμικών-εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων** με σκοπό τη διάδοση των αξιών της ισότητας, του σεβασμού και της δικαιοσύνης, προκειμένου βαθμιαία να εξαλείψει το Λόγο μίσους»

Η κομβική σημασία των διαφορετικών μορφών εκπαίδευσης

Η ευαισθητοποίηση
 σχετικά με τα
 πολιτικά, κοινωνικά
 και πολιτιστικά
 δικαιώματα ατόμων
 και ομάδων

**Η ενσυναίσθηση και την
 ευγένεια στην
 επικοινωνία**

**Η αποτελεσματική
 επιχειρηματολογία** και οι
 δεξιότητες που
 απαιτούνται για να
 διατυπωθούν προσωπικές
 πεποιθήσεις και απόψεις
 με σεβασμό προς τους
 συμπολίτες

Η κομβική σημασία των διαφορετικών μορφών εκπαίδευσης

Συνδυασμός κοινωνικής και μιντιακής αγωγής, μέσω της εκπαίδευσης τόσο σε βασικές κοινωνικές παραμέτρους και αξίες, όσο και στους τρόπους με τους οποίους λειτουργούν τα μέσα ενημέρωσης ως κοινωνικός θεσμός

Η έμφαση στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ευθυγραμμισμένης με το σεβασμό σε ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Οι **γνώσεις γύρω από τη δομή, τη λειτουργία και το προβαλλόμενο περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης** μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητα των ατόμων να εντοπίζουν και να αμφισβητούν το περιεχόμενο μίσους στο διαδίκτυο

Η κομβική σημασία των διαφορετικών μορφών εκπαίδευσης

Η γνώση θα πρέπει να ξεκινά από νωρίς ηλικιακά, συνεπώς θα πρέπει να διδάξουμε τους μαθητές να περιηγούνται στον περίπλοκο κόσμο του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Πρέπει επίσης να διδάξουμε στους μαθητές να **γράφουν με σεβασμό σε θεμελιώδη ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα**, αλλά και να τους διδάξουμε πώς να προστατεύουν τον εαυτό τους όταν δέχονται επίθεση

Πρέπει να τους **καλλιεργήσουμε την έννοια του σεβασμού**, να τους μάθουμε να σέβονται τους άλλους αλλά και να απαιτούν σεβασμό από τους άλλους

Πρέπει να τους διδάξουμε να **προστατεύουν** τους ίδιους τους (διαδικτυακούς) δημόσιους χώρους

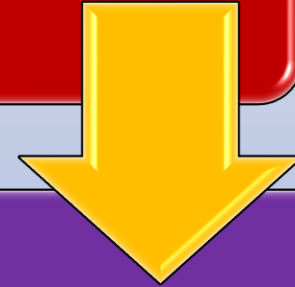
Πρέπει να τους **διδάξουμε να κατανοήσουν γιατί η ηθική της ισηγορίας** είναι ζωτικής σημασίας για ισότιμη και δίκαιη κοινωνική συνύπαρξη

Η κομβική σημασία των διαφορετικών μορφών εκπαίδευσης

Εντοπισμός	Ανάλυση	Δράση
Ευαισθητοποίηση για το Λόγο μίσους και τις συνέπειές του	Αναγνώριση και αξιολόγηση Λόγου μίσους	Απάντηση στο Λόγο μίσους
Παρουσίαση και διάχυση πληροφοριών	Ανάλυση αιτίων, υποκείμενων συμπερασμάτων και προκαταλήψεων	Συγγραφή μηνυμάτων ενάντια στο Λόγο μίσους
Επικοινωνήση του σχετικού νομικού πλαισίου	Αναγνώριση μεροληπτικών συμπεριφορών	Αλλαγή του Λόγου στο Λόγο μίσους
	Αναφορά και «έκθεση» Λόγου μίσους	Παρακαλούθηση και ανάλυση του περιεχομένου των Μέσων

Δύο κύριες ρητορικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση του Λόγου μίσους

Η χρήση αξιόπιστης πληροφορίας που να αντικρούει μύθους και προκαταλήψεις

Οι προσωπικές εμπειρίες που αναιρούν στερεότυπα και μίσος

Αντίθετες και εναλλακτικές αφηγήσεις

Η «αντίθετη αφήγηση» δημιουργεί ένα μήνυμα με συνεκτικό περιεχόμενο που **προσπαθεί να αποδομήσει το Λόγο μίσους**

Η «εναλλακτική αφήγηση» εστιάζει σε διαφορετικές -και συνήθως θετικές- παραμέτρους ενός ζητήματος, προσπαθώντας να **δημιουργήσει μια εναλλακτική προσέγγιση συγκριτικά με αυτή που πρεσβεύει ο Λόγος μίσους**

Ο διαχωρισμός μεταξύ των δύο όρων είναι δυσδιάκριτος στην πράξη καθώς μια **αντίθετη αφήγηση προϋποθέτει ή εμμέσως αναφέρεται σε μια εναλλακτική αφήγηση**

Μέσω της οργάνωσης δράσεων για και με το κοινό που δεν εμπλέκεται σε τέτοιες πρωτοβουλίες (διάχυση στην κοινότητα).

Μέσω της συνεργασίας με πολιτικούς θεσμούς και αρμόδιες αρχές.

Εστιάζοντας στον ίδιο τον όρο (που χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της άρθρωσης Λόγου μίσους), προκειμένου να αναδείξουν την πολιτική διάσταση του ζητήματος και την τρέχουσα πολιτική κατάσταση.

Μέσω της δημιουργίας ειδικού λεξικού που θα διαμοιραστεί και θα χρησιμοποιείται στα σχολεία.

Μέσω της εκπαίδευσης (περί τα ανθρώπινα δικαιώματα και την υποχρέωση σεβασμού τους).

Μέσω της εκπαίδευσης περί τα ΜΜΕ

Το πρόγραμμα SoPHiSM θέτει στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων του το τρίπτυχο **κοινωνική έρευνα-εκπαίδευση-διάχυση**

Μόνο μέσω **της πλήρους κατανόησης των αιτίων** που προκαλούν το Λόγο μίσους τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερ-εθνικό επίπεδο, μπορούμε να σχεδιάσουμε τις κατάλληλες δράσεις για την αντιμετώπισή του

Ο Λόγος μίσους **δεν μπορεί να προσεγγιστεί ως ατομικό πρόβλημα** ή να αντιμετωπιστεί με ατομοκεντρική λογική

Είναι ζήτημα, το οποίο **αφορά τη συλλογική, δημοκρατική, κοινωνική μας (συν)ύπαρξη**

Εκπαιδευτικές και χειραφετητικές στρατηγικές, με τη χρήση αντίθετων και εναλλακτικών (στο Λόγο μίσους) αφηγήσεων, αποτελούν κρίσιμα εργαλεία αντιμετώπισης

Ο (διαδικτυακός) Λόγος μίσους δεν συνιστά πρόβλημα που αφορά μόνο όσους αγγίζει, αλλά λιγότερο ή περισσότερο **μας αγγίζει και μας αφορά όλους**